

↑ ۵۱ سجاده صفری / ایران

مسعود دهنمکی در مراسم معرفی فرهنگنامه ۲۸ جلدی «اسارت و آزادگان» مطرح کرد

آزادگان؛ قهرمانان مظلوم

گزارش

مراسم معرفی مجموعه ۲۸ جلدی فرهنگنامه «اسارت و آزادگان» و نکوداشت «مسعود دهنمکی»، شامگاه دوشنبه با حضور جمعی از آزادگان و اهالی فرهنگ در تالار رودکی برگزار شد.

فرهنگنامه بستری برای عبور از ظاهر اسارت به باطن آن

سعید طایفه‌نوروز، رئیس پیشین ستاد آزادگان کشور اولین سخنران این مراسم با اشاره به سختی‌های تهیه این آثار گفت: میلیون‌ها ساعت-نفر کار برای این مهم انجام شده است. طایفه‌نوروز ابزار امیدواری کرد که این آثار دستمایه تحقیقات بیشتری در خصوص اسارت شود. سپس **سعید اوحدی رئیس اسبق بنیاد شهید و امور ایثارگران و از آزادگان دوران هشت سال دفاع مقدس** گفت: حلقه‌های عالم خلقت ظاهر و باطنی دارند؛ یک وقت ما از یک کویر عبور می‌کنیم که یک ظاهر خشک دارد که با چشم سر می‌بیند از این کویر عبور کرد اما کویر مهنی‌تر زمین شناسی در این کویر حضور داشته باشد، شاید با کاوش در لایه‌های زمین به گنجینه‌های بزرگی از معادن برسیم. پدیده‌ها معنوی نیز چنین می‌باشند؛ نماز و عبادت ما نیز چنین است که اگر دل به آنها داده شود نماز موجب معراج مؤمن می‌شود، لذا کنه و درون پدیده‌های عالم مهم است.

این آزاده با بیان اینکه فاصله ظاهر و باطن پدیده‌های عالم به شناخت انسان‌ها ربط دارد، توضیح داد: ما به هر اندازه که از پدیده‌ها شناخت داشته باشیم در واقع از ظاهر برای شناخت آن بهره گرفته‌ایم؛ این مسأله درباره اسارت وجود دارد؛ اتفاقی که رهبر انقلاب درباره آن فرمودند، اسرا ذخایر بزرگ و گنجینه‌های این انقلاب می‌باشند.

اوحدی یادآور شد: کتاب‌هایی که امروز رونمایی می‌شوند، بستری برای عبور از ظاهر به باطن اسارت است. در این مجموعه بیش از چندین هزار صفحه به رشته تحریر درآمده است. این مجموعه دایرة المعارف اسارت است. رهبر انقلاب در چهارمین سالگرد دفاع مقدس فرمودند یکی از آفت‌های بزرگ دفاع مقدس «تحریف» است؛ تحریف می‌تواند منجر به فروپاشی ارزش‌ها شود و جریان‌های فرصت‌طلب یا تحریف، همه چیز را وارونه نشان دهند و کار دهنمکی برای شفاف‌سازی فرهنگ اسارت است که نسل به نسل برای آینده خواهد ماند. نگارش ۷۰۰ موضوع برای اسارت در ۸۰ هزار صفحه با نگاه تحلیلی یک اراده قوی می‌طلبید. با وجود اینکه بعضی‌ها برای شست‌وشوی مغزی اسیران ما از روان‌شناسان استفاده می‌کردند خداوند غمگنی به این عزیزان داد که رهبری درباره آنها فرمودند، اسرا گنجینه بزرگ این انقلاب هستند. اوحدی در بخش دیگر سخنان خود به بیان خاطراتی از مرحوم حجت‌الاسلام ابوترابی پرداخت و روایت کرد:

ابوترابی اسارت را قطعه‌ای از بهشت روی زمین می‌دانست و تأکید می‌کرد امروز که اسیران بعد از اسارت در جامعه هستند از این ابزار نگرانی دارند چراکه از یک بهشت زمینی عبور کرده‌اند. بعد از رحلت حضرت اسام(ره) در اردوگاه درگیری شد و بعضی‌ها می‌دانستند حاج آقای ابوترابی مایه وحدت است، برای همین قصد داشتند ایشان را از اردوگاه ۱۷ جابه‌جا کنند درحالی که ایشان نگران انسجام اسرا بودند. ابوترابی در لحظه آخر قرآن را بلند کردند و گفتند، عزیزان من! اگر جرأت کردید پاره‌ی این قرآن بگذارید که می‌دانم نمی‌گذارید، بگذارید اما روی حرمت بگذریم یا نگذارید. انسان هم یک ظاهر و باطن دارد و ابوترابی به باطن انسانی نگاه می‌کرد که ارتباطی بین فقدان فرهنگ‌سازی این انسان را از فریش به عرش برساند. این کتاب‌ها زمینه‌هایی خواهند بود تا از هیجانات خاطرات اسارت به کنه و باطن برسیم.

۲۰سال پژوهش با ۵ هزار ساعت مصاحبه

در ادامه، **مسعود دهنمکی** به سخنرانی پرداخت و ضمن تشکر از برگزارکنندگان این مراسم، گفت: به اعتقاد من در جمع ایثارگران چند قشر از دیگران مظلوم‌ترند، اما به خاطر فقدان فرهنگ‌سازی این افراد کمتر شناخته شده هستند و به‌خاطر عدم مطالبه حقوق خودشان بیشتر مظلوم بودند. من براساس یافته‌هایم معتقدم جانب‌ازان اعصاب و روان و خانواده‌هایشان و شرایطی که در آن زندگی می‌کنند هم یکی دیگر از اقسار هستند. بخش دیگر ایثارگران مظلوم، آزادگان هستند چون داستان ایثارگری آنها در زمین دشمن بوده و ثبت نشده است. وی افزود: براساس آموزه‌هایی که در تعالیم نظامی وجود دارد، فرار از زندان عزت نیست. در عراق ۳۰ اردوگاه کار جدید ایشان تقدیر بکنیم و قدر آن را ۵۰ یا ۱۰۰ سال بعد نسل‌های بعد خواهند فهمید. هنوز غرنی‌ها بر اساس یادداشت‌ها و متون محتواهای جدیدی به نام مستند تولید می‌کنند و این در راستای مدیریت افکار عمومی به اسم تاریخ گذشته است. آنها جای شهید و جلال را عوض می‌کنند و از چهره‌های بد، آدم‌هایی خوب می‌سازند و آنچه در آینده مانع تحریف افکار مختلف باشد، یادآور شد: برخی فقط به پول معتقدند و به خاطر پول فیلم و کتاب تولید می‌کنند و این افراد به‌خاطر اینکه دروغگو هستند مورد استقبال قرار می‌گیرند. مرحوم طالب‌زاده در زمینه نقل شهدا تلاش کرد و از دنیا رفت و شهید آوینی در زمان خودش این طور بود و از طرفی افرادی چنین کارهایی می‌کنند اما ظرفیت ادامه دادن ندارند و یک‌مرتبه به شک می‌افتند که چرا باید از ارزش‌ها و انقلاب دفاع کنیم.

رحیم‌پور ازغدی گفت: دهنمکی وارد هر کاری شده در رده یک آن قرار گرفته است. ایشان وقتی نشریه منتشر کرد

برش

ده نمکی گفت: وقتی ستاد آزادگان تشکیل شد من مشغول گزینش آزادگان بودم. از اول جنگ ۱۶ هزار اسیر دادیم و سه ماه آخر جنگ ۳۰ هزار اسیر دادیم که قابل مطالعه است. از مظلومیت آزادگان همین که وقتی از اسارت حرف می‌زنیم فقط اسم حاج‌آقای ابوترابی و چند نفر دیگر بودند درحالی که در هر اردوگاه ده‌ها قهرمان داشتیم که اگر در هر جای دنیا بودند، اینها قهرمان بودند. ۵۰ همکار خانم در طول ۲۰ سال حدود ۵ هزار ساعت مصاحبه را درباره اسیران پیاده کردند. مجموعه این تلاش بیشتر از ۲۸ جلد کتاب است که می‌توان بیشتر با موضوعات مختلف چاپ شود و ده‌ها نفر از افرادی که در این مجموعه مصاحبه داده‌اند، فوت کردند. این پژوهشگر یادآور شد: حجم نرم‌افزاری این فعالیت ۸ ترابایت است. کاری که صدها میلیارد هزینه دارد اما مجموعه‌ها آن را قبول نکردند، پس چون آزادگان مظلوم‌اند کار فرهنگی آنها هم مظلوم است.

این تلاش بیشتر از ۷۸ جلد کتاب است و ده‌ها نفر از افرادی که در این مجموعه مصاحبه داده‌اند، فوت کردند.

این پژوهشگر یادآور شد: حجم نرم‌افزاری این فعالیت ۸ ترابایت است. کاری که صدها میلیارد هزینه دارد و مجموعه‌ها آن را قبول نکردند. چون آزادگان مظلوم‌اند کار فرهنگی آنها هم مظلوم است.

روایتی از رهبر انقلاب درباره دشواری‌های اسارت

در ادامه این آیین، **سردار محمداسماعیل کوثری** با اشاره به دشواری‌های اسارت بیان کرد: حقیقتاً جنگ فی‌نفسه چیزی خوبی نیست، اما دفاع اعتقادی و غیراعتقادی بر هر انسانی واجب است. ما دفاع کردیم و جنگ تحمیلی توسط رزمندگان و فرماندهان شد دفاع مقدس که با دست خالی بود و سپاه و بسیج طفل شیرخواره بود و دو سال نداشت و کسی مثل دهنمکی و فرزندان رهبر انقلاب رزمنده شده بودند. او ضمن نقل خاطره‌ای از رهبر معظم انقلاب اسلامی افزود: مردم در قالب بسیج به جبهه آمدند. مصطفی و مجتبی فرزندان مقام معظم رهبری ۵۰ روز بود که در دوکوهه بودند و حتی یک تلفن به منزل نژده بودند. من بعداً متوجه شدم. مادر این بچه‌ها پیام داده بودند که آیا این بچه‌ها سلامت هستند؟ رهبر انقلاب که رئیس جمهور بود با دوکوهه تماس گرفته بودند و پیام داده بودند اگر بچه‌های من شهید و زخمی شده‌اند اشکال ندارد، اما سعی شود اسیر نشوند و من این پیام را به فرمانده گردان‌ها دادم.

این فرمانده دوران دفاع مقدس ادامه داد: جنگ تمام شد و دوره هشتم در مجلس در خدمت حدادعادل بودیم که گفتند آقا کتاب «همیای اساقه» و «ضربت متقابل» را خوانده‌اند و برای مراسم به محضر رهبری رفتم. یکی از بچه‌های ما درباره پیام رهبر انقلاب سؤال کردند که منظور شما چه بود که رهبری فرمودند اگر بچه‌های ما شهید می‌شدند برپیمان افتخار بود که جزء خانواده شهدا بودیم، اما اگر اسیری می‌شدند حتماً شناسایی می‌کردند تا امتیاز بدهیم و من چون امتیاز بده نیستم و نخواهم بود در مقابل دشمن می‌ایستادم. اینجا است که اگر بچه‌ها تمام هستی شان را می‌دهند و دنیا را به تعجب وامی‌دارند به‌خاطر این تفکر است. من به آقای دهنمکی تبریک می‌گویم. برخی برادران عزیز آزاده‌ها چهار زبان در اسارت یاد گرفتند: آنجا دانشگاه انسان‌سازی بود.

در ادامه مراسم، جواد اخذ مجموعه کتاب «فرهنگنامه اسارت و آزادگان» به کوشش مسعود دهنمکی به مدیران کتابخانه‌های عمومی کشور تقدیم شد.

آزادگان در دل تهدید، فرصت ایجاد کردند

در ادامه، **جلیلی قائم‌مقام رئیس سازمان صدا و سیما** در امور فرهنگی با اشاره به اهمیت جمع‌آوری فرهنگنامه «اسارت و آزادگان» گفت: قضیه اسارت دارای ابعاد ترازوی و حماسه است و دهنمکی در مجموعه فعالیت‌های هنری و رسانه‌ای خود به هر دو وجه توجه کرده است. او از فقر و فحشا تا اخراجی‌ها و معارجی‌ها را ساحت‌های است‌ولی نسبت به وجه معنوی و حماسی دفاع مقدس چشم نبسته است.

او افزود: آزادگان از این جهت که در دل تهدید بودند فرصت ایجاد کردند و در دل رنج، گنج آفریدند، نمادی از تاریخ معاصر ایران شدند. درحالی که از رضاخان تا تقی‌زاده‌ها تلاش می‌کردند هویت ایرانی را بگیرند و او را از گذشته تاریخی بشکوه و هویت فرهنگی عمیق دور کنند. برخلاف کسانی که تلاش می‌کنند دفاع

مقدس را نبینند یا آن را صرفاً سیاهی و تباهی ببینند جریان هنر مقاومت سربلند است و توانسته است کارهای بزرگی انجام دهد و در عرصه سینما، تجسمی و تاریخ‌نگاری کارهای بزرگی کرده است.

جلیلی با اشاره به حرکت جریان فرهنگی و هنری کشور یادآور شد: بخشی از جریان هنری، رسانه‌ای و فرهنگی کشور ما در طول یکی دو سده گذشته در جامعه ایرانی صرفاً عقب‌ماندگی، آسیب و تباهی دیده؛ شاید آنچه دیده غیرواقعی نبوده اما در همان مستقر شده و دیگر حاضر نشده چشم باز کند و زیبایی‌ها و حماسه‌های جامعه را ببیند. آزادگان ما از این جهت که توانستند در دل تهدید، فرصت بیافرینند و در دل رنج‌ها، گنج ایجاد کنند، نمادی از تاریخ معاصر ملت ایران هستند. ملتی که مثل آزاده‌ها در اسارت استبداد و استعمار بود و در کشور خود تحقیر می‌شد؛ کسانی بر این حقیر می‌خواستند و به خاطر هویت و معنویتشان آنها را تقبیح می‌کردند. از رضاخان‌ها تا تقی‌زاده‌ها، رزم‌آراها و ... تلاش می‌کردند هویت مردم را بگیرند و حتی به زور سرنیزه آنها را از گذشته تاریخی پرشکوه خود، از هویت فرهنگی عمیق خود دور کنند. ملت ما در چنین شرایطی انقلاب کرد و توانست از دل آن رنج‌ها، فرصت‌های بزرگ تاریخی برای خود خلق و به سوی آینده‌های درخشان حرکت کند. شاید ملت ایران این ویژگی را از فرهنگ عاشورایی خود دارد.

وی با تحلیل علت تمایل رزمندگان به خلق آثار هنری نیز گفت: به اعتقاد من تمام هنر حماسی، معنوی و شبعی ما از جمله «ما رأیت الا جمیلاً» شروع می‌شود؛ که در دل رنج، زیبایی می‌بیند و تلاش می‌کند زیبایی‌شناسی حقیقت را در مصاف با باطل کشف و روایت کند. آقای ده نمکی تلاش کردند که در این مجموعه بزرگ، همان خط زنبی و همان روایت زیبایی‌شناسی شعبی را دنبال کنند و این بنیانی است که همه هنرمندان ما می‌توانند تا همیشه از آن سیراب شوند و مبتنی بر چنین مبنای معرفتی جامعه خود را روایت کنند؛ برخلاف کسانی که تلاش می‌کنند جامعه ایرانی و تجربیات سترگ معاصر، از جمله دفاع مقدس را نبینند یا ناقص و صرفاً زشتی و نابودی و تباهی ببینند و جنبه‌های حماسی آن را انکار کنند. جلیلی ضمن ابزار امیدواری برای استفاده از «فرهنگنامه اسارت و آزادگان» به عنوان سنگ بنا و نقطه شروعی برای محصولات رسانه‌ای، هنری و پژوهشی دیگر تصریح کرد: با وجود اینکه تا امروز ایده‌ها فاصله زیادی داریم، جریان هنر مقاومت بحمدالله امروز سربلند است و توانسته کارهای بزرگی انجام دهد و هدایای هنری زیادی به جامعه تقدیم کند. امیدواریم این جریان پرورغ ادامه پیدا کند و نسل به نسل به قله‌های بالاتری برسد.

فرهنگنامه، رونمایی شد اما معرفی‌نشده

سپس **مهدی رضانی، دبیرکل نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور** در شرح علت برگزاری این مراسم با وجود رونمایی این مجموعه کتاب در سال ۹۲ گفت: از انتشار این اثر سال‌ها می‌گذرد و رونمایی هم داشته است به‌خاطر همین ما عنوان معرفی برای آن انتخاب کردیم چرا که بردستی معرفی نشده بود. انتشار این مجموعه حتماً برای تولیدات مختلف و متعدد پیش‌برنده خواهد بود. با برگزاری این برنامه تمام کتابخانه‌های اصلی کشور این کتاب را به مخزن می‌برند و هم‌زمان در سکوی‌های الکترونیک، تمام این مجموعه منتشر شده است و افراد با هزینه اندک می‌توانند آن را تهیه کنند.

واقعیت در خاطرات شفاهی، اثرگذارتر از تخیلات در مان‌نویسی

در ادامه **عباس احمدی**، شعرطنزی را خطاب به مسعود دهنمکی خواند. در بخش پایانی این مراسم، **غلامعلی حدادعادل** رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی، گفت: انقلاب و جنگ جامعه ما را تغییر داد؛ نمی‌گویم همه را تغییر داد، اما جامعه امروز ایران جامعه گذشته نیست. من قبل و بعد از نمونه و نشانه‌های این تغییرات فراوانی واژه‌هاست که نمونه آن فراوانی واژه شهید و شهادت است. نکته دوم اینکه کار دهنمکی کار کوچکی نیست بلکه کاری سنگین، مفصل، طولانی و سختی بوده است. چون کار سهل و ساده‌ای نیست. در ما ایرانی‌ها حس تاریخی ضعیف است. طوری تربیت نشده‌ایم که ارزش تاریخ و تاریخ‌نگاری را بدانیم. **حداد عادل، رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی** افزود: اسناد، مصالح یک تاریخ واقعی است و تاریخی معتبر است که بر پایه اسناد باشد. ما در این کار در انقلاب، بسیار کوتاهی کرده‌ایم و با تمام سندنگاری‌ها هنوز اسناد انقلاب و دفاع مقدس ثبت و ضبط نشده است. هرچند با پیروزی انقلاب فصل‌شازهای در انتشار اسناد به وجود آمد که سبک جدیدی شد. درباره انقلاب مخالفان انقلاب در ثبت وقایع انقلاب نسبت به انقلابیون پیش‌دستی کردند و حبیب لاجوردی اولین کسی بود که به سراغ افراد رژیم پهلوی رفت و تاریخ شفاهی گرفت که همان هم به درد ما می‌خورد و ما دیر اقدام کردیم که اگر امروز جلوی این ضرر را بگیریم، سود است. باید تاریخ را کسانی بنویسند که خودشان در صحنه بوده‌اند.

وی با اشاره به اینکه اگر خودمان تاریخ نویسم برپیمان تاریخ می‌نویسند، ادامه داد: امروز مستندی ساخته‌اند و در آن، پرویز ثابتی رسماً انکار می‌کند که در ساواک شکنجه‌گر بوده است و این چه دروغی است که هنوز افراد شکنجه شده زنده‌اند و ثابتی می‌گوید ما شکنجه نمی‌کردیم! من شخصاً از زندان اوین خاطره دارم که چگونه ثابتی از این اتاق به اتاق دیگری می‌رفت و افراد را شکنجه می‌کرد. خاطرات علم در ۷ جلد منتشر شده است. به اعتقاد بنده معتبرترین و مفیدترین خاطرات دوران طلوع برای اثبات حقایق انقلاب، همین خاطرات است.

حدادعادل یادآور شد: رمان حاوی تخیل است، اما خاطرات اسرا تخیل نیست و واقعی است خیلی بیشتر از کتاب‌های رمان تأثیرگذار است و افراد را می‌سازد و سازنده است. خاطرات اسرا خیلی واقعی است. وقتی شما خاطرات اسرا را می‌خوانید مانند کتاب «من زنده‌ام» معموله آباد و «پایی که جا ماند» تخیلی نیست و واقعیت دارد. این کتاب‌ها سازنده است چون واقعیت دارد. رئیس بنیاد سعدی گفت: زبان اسارت می‌تواند به زبان‌شناسان کمک کند. حتماً در اردوگاه‌ها اصطلاحات زیادی وجود داشته که قابل پرداختن است و می‌تواند به زبان‌شناسان کمک کند. کسانی که در یک اردوگاه جنگ است با هم بودند اصطلاحاتی با هم داشتند که جمع‌آوری اینها برای زبان‌شناسان قابل استفاده است و زبان اسارت به این معناست. حدادعادل در پایان اظهار داشت: ممکن است در این مجموعه از نظر فنی و روشی اسکاالاتی باشد و برخی اشکال بگیرند که قابل حل است. این ارزش دارد که تا صاحب اثر از بین نرفته حرف خود را ثبت و ضبط کند. این مجموعه ماده خام برای دیگر مجموعه‌هاست. این صنعت بالادستی است. از این مجموعه انواع آثار فکری و فرهنگی درمی‌آید.

